

ЛІТУРГІЧНЕ ПИТАННЯ І РОЗВИТОК БОГОСЛУЖЕНЬ НАПЕРЕДОДНІ БЕРЕСТЕЙСЬКОЇ УНІЇ АЖ ДО КІНЦЯ XVII СТОЛІТТЯ

Неможливо зрозуміти контрверсійність Берестейської унії, не простудіювавши літургичне питання. З огляду на важливу роль обрядовості як ознаки церковно-релігійної та етнічної ідентичності, проблеми літургичного життя часто фігурують в листах та інших документах подвижників і опонентів Берестейського почину та їхніх послідовників протягом XVII ст.

У своїй доповіді я торкнуся таких пунктів: 1) важливість літургичного питання в тій добі; 2) контекст обрядової нетерпимості, яка значною мірою спонукала до ревної турботи про літургичну цілісність; 3) контекст богословського і духовного занепаду Руської Церкви і пов'язаного з ним занепаду богослужбової практики, що привів до впровадження літургичних змін – потрібних і непотрібних, але все-таки неминучих з огляду на неспроможність руських церковних діячів відповідно оцінити значення багатьох елементів свого візантійського богослов'я, як і також запровадити порядок по церквах (при цьому розглянемо позитивний латинський вплив на українсько-білоруську літургичну практику); 4) повільний процес латинізації (з наголосом на «повільний») до появи полемічного твору «*Perspectiwa*» Касіяна Саковича; 5) пожвавлення латинізаційного процесу після появи твору Саковича та після загострення ворожнечі між православними й уніатами в часі козацьких повстань 1650-х рр.

При цьому простудіюємо найважливіші богослужбові книги цього періоду, починаючи від віленського Службника 1617 р. видавництва Мамонича, над яким між іншим працював св. Йосафат Кунцевич, і закінчуючи Службником митрополита Кипріяна Жоховського з 1692 р. Варто підкреслити, що вже у першому столітті після унії проявилися всі найважливіші елементи обрядового розвитку, як також і деформування, які в наступних віках вкоренилися в греко-католицькій практиці і навіть почасти удостоїлись канонізації соборами Уніатської Церкви.

